די ערציהונגס פראבלעמע פון די מאדערנע שולען

אַ סך־הכל וועגען דעם לעצטען שולען צוזאמענפאהר אין ראטשעסטער.

פון ה. מ. קירשענבוים

ווידער אמאל איז געמאכט געווארן אַ פאַרזוך אריינצוברענגען קלאָהר־קייט אין דער אמעריקאנער אידישער ערציהונג. צום פינפטען מאָל, אַ דאנק דעם אידישען נאציאנאלען ארבייטער פארבאנד איז איינגערופען געווארען אַ צוזאמענפאהר פון שולל־לעהרער און שול מוטער, צו שאפען איינהייטליכקייט אין די אמעריקאנער און קאנאדער פאָלקס־שולען וועלכע גיבען זיך אָפּ מיט מאָדערנער ערציהונג. און איצט, ווען די דעראַטען זיינען פאראיבער, ווען דער צוזאמענפאהר איז שוין אַ זאך פון דער פאר־גאנגענהייט, ווען אין די ארבייטער זענען געבליבען אַ רייהע אנגענומענע רעזאָלו־ציעס פון דער צוקונפט, קאָן שוין דער סך הכל אונטערשטראבען ווערען.

דער איינגערופענער צוזאמענפאהר האָט געהאט אויף דעם טאגעס ארדנונג די אויפגאבע צו שאפען קלאָהרקייט אין די איינענע שולען, וועלכע ווערען אויפגע־האלטען פון די נאציאנאלע פאָציאָליס־טען. שאפען איינהייטליכקייט אין פעסט געשטעלטע לימודים אין די פאָלקס־שולען, סיסטעם און קאָלאָניזאציע־קייט אין דער ארגאניזאטאָרישער און פראַפאַ־גאנדא ארבייט פאר די פאָלקס שולען.

די טוער פון די שולען, ווי אויך די איינבארופער פון דעם צוזאמענפאהר האָ־בען באצוועקט זיך צו פאַרשטענדיגען מיט די שול פיהרער פון אמעריקע און קאנאדע איבער די אויפגאבען און מעטאָדען פון ערציהונג, און ערשט נאכהער צוטרעטען צו שאפען אַ פאַראיינינגטע און גאַראַנ־טע שולען באוועגונג איבערן אמעריקאנער קאָנטינענט.

דער צוזאמענפאהר האָט באַראַרבעט קאָנצענטרירען די כחות פון די וועלכע זיינען פאר אַ מאָדערנע אידישע ערציהונג, און אויסשטעלען אַ האנט צו די וועלכע ווילען באמת גייטער שפינען די אידישע געשיכטע און איהר איבערגעבען צום יונ־גען דור דור וועלכער ווערט ערצויגען אין אַ פרעמדער ניט אידישער סביבה.

דער נאציאנאלער ארבייטער פאר־באנד וועלכער האָט די ארבייט אונטער־נענומען און וועלכער וועט פאקטיש ווייר־טער אָנפיהרען מיט דער ארבייט, האָט געלאָזען דיקטירען דעם טאגעס ארדנונג פון די שול מוטער און לעהרער, אום צו זיין זיר בער אז יעדע פאָלקס שול וועלכע שטרעבט פאר פראָגרעסיווער ערציהונג וועט צור שטערן צו דער באוועגונג.

און גראדע איז די ארבייט געווען אַ געוואגטע. דער געמישטער אנטוואורט, דער אָנגענעבענער ניט פלאסיפיצירטער באריכט, דאָס איבערגעבען די מעטאָדען פון ערציהונג ווי אזוי זי ווערט אין שולען פראקטיצירט, האָט ווירקליך באוויזען, אז מען פלאָנטערט זיך אונטער די פיס, און אז צוויי שולען פון זעלבען טיפּ ווענ־דען אָן אַ גאנץ באזונדערע ערציהונגס מע־טאָדע פאר זייערע שילער.

עס איז באמת אַ באַראַטערישע ערשיינונג. ווען עטליכע און דרייסיג פאָלקס שולען זיינען נים פאראן פינף שולען וועלכע ערציהען לויט דעם זעלבען פּראָגראם. אזוי אז עס קומט אויס ווען צוויי אמעריקאנער קינדער פון איין הויז שען לעבען, דורך אַ צופאל, אין צוויי באזונדע־רע פאָלקס שולען, באקומען זיי צוויי פאַרשיידענאַרטיגע באגריפען ווענען אי־דישען לעבען. דערצו נאָך איז פאראן דער חלוקי דעות ווענען דער שפּראַכען פראגע. ניט אכטענדיג וואָס עטליכע און דריי־סיג פאָלקס שולען וועלכע ערציהען מעהר ווי פיער טויזענט קינדער לערנען לויט דעם זעלבען באגריף צו ערציהען די אי־דישע קינדער פון אידישען פאָלק, זיי־נען זיי אָבער שטארק צוטיילט אין באצוג דעם למוד פון אידיש און העברעאיש.

די טוער און די לעהרער האָבען זיך אויסגעצייגט אנצוהאלטען מעטאָדען ווי זיי פאַרשטעהען. אין אַ שול, וואו די גען דור וועלכער ווערט ערצויגען אין אַ פרעמדער ניט אידישער סביבה.

דער נאציאנאלער ארבייטער פאר־באנד וועלכער האָט די ארבייט אונטער־נענומען און וועלכער וועט פאקטיש ווייר־טער אָנפיהרען מיט דער ארבייט, האָט געלאָזען דיקטירען דעם טאגעס ארדנונג פון די שול מוטער און לעהרער, אום צו זיין זיר בער אז יעדע פאָלקס שול וועלכע שטרעבט פאר פראָגרעסיווער ערציהונג וועט צור שטערן צו דער באוועגונג.

און גראדע איז די ארבייט געווען אַ געוואגטע. דער געמישטער אנטוואורט, דער אָנגענעבענער ניט פלאסיפיצירטער באריכט, דאָס איבערגעבען די מעטאָדען פון ערציהונג ווי אזוי זי ווערט אין שולען פראקטיצירט, האָט ווירקליך באוויזען, אז מען פלאָנטערט זיך אונטער די פיס, און אז צוויי שולען פון זעלבען טיפּ ווענ־דען אָן אַ גאנץ באזונדערע ערציהונגס מע־טאָדע פאר זייערע שילער.

עס איז באמת אַ באַראַטערישע ערשיינונג. ווען עטליכע און דרייסיג פאָלקס שולען זיינען נים פאראן פינף שולען וועלכע ערציהען לויט דעם זעלבען פּראָגראם. אזוי אז עס קומט אויס ווען צוויי אמעריקאנער קינדער פון איין הויז שען לעבען, דורך אַ צופאל, אין צוויי באזונדע־רע פאָלקס שולען, באקומען זיי צוויי פאַרשיידענאַרטיגע באגריפען ווענען אי־דישען לעבען. דערצו נאָך איז פאראן דער חלוקי דעות ווענען דער שפּראַכען פראגע. ניט אכטענדיג וואָס עטליכע און דריי־סיג פאָלקס שולען וועלכע ערציהען מעהר ווי פיער טויזענט קינדער לערנען לויט דעם זעלבען באגריף צו ערציהען די אי־דישע קינדער פון אידישען פאָלק, זיי־נען זיי אָבער שטארק צוטיילט אין באצוג דעם למוד פון אידיש און העברעאיש.

די טוער און די לעהרער האָבען זיך אויסגעצייגט אנצוהאלטען מעטאָדען ווי זיי נען אַ גאנץ באזונדערע ערציהונגס מע־טאָדע פאר זייערע שילער.

עס איז נעגעבען געווארען אַ מעגליכ־קייט פאר אלע וועלכע זיינען פאראינטע־רעסירט אין דער מאָדערנער ערציהונגס פראָבלעמע זיך צו גרופירען צוזאמען און געמיינשאפטליך לעזען די שטארק אָנגע־וועהטאנטע פראגע ביים אויצטיגען צור שטאנד.

דער באשלוס אז אַ שולען פאראנע־ווערט געגרינדעט מיט בעאמטע פון צוזאַ־מענפאהר צייגט אויסדריקליך אז נאר דער צוזאמענפאהר איז די העכסטע אינסטאנץ צו רעאגירען איבער ערציהונגס פראגען.

נאכהער קומט דער לימוד.

די פאָלקס שולען זאָלען האָבען אַ זעקס יעהריגען קורס ביז צום איבערגאנג פון דן עקזיסטירענדע מיטעל שולען אין מאָנטעאל, וואו נויטיג זאָל געלערענט ווערען עברית בעברית. העברעאיש זאָל געלערענט ווערען פון ערשטען יאָהר אויב מעגליך. אָבער ניט שפּעטער פון דריטען יאָהר. אידישע געשיכטע זאָל געלערענט ווערען בלויז אזעלכע טיילען וועלכע זיינען צוגענעליך צום אידישען קינד. אי־דישע רעליגיע זאָל צוגעפּאסט ווערען צו די באגריפען פון דעם קינד, און אז עס ווערט געלאָזען פרייער פלאץ פאר די וועלכע זיינען גרייט זיך צו אויגיגען אויף דעם פראָגראם. דערמיט איינענטליך ווערט פיעל פארבעסערט אויפ'ן ערצי־הונגס פעלד, און עס ווערט געשאפען די מעגליכקייט איינצופיהרען אַ סיסטעם אין דער ערציהונגס מעטאָדע.

עס איז געגעבען געווארען אַ פּראָ־גראם צו די לעהרער פאר יעדען קלאס באזונדער. ביים צוזאמענפאהר איז דער פּראָגראם, נאָך אַ לאנגער דיסקוסיע, אָנ־גענומען געווארען. און איצט וועלען אלע אָנגעשלאָסענע שולען ביים שולען פאר־באנד ערציהען די קינדער לויט איין סיס־טעמע, לויט איין מעטאָד אויף וועלכער עס איז דאָ אַן אויפאַסענדע קערפּער־שאפט.

דער צוזאמענפאהר האָט שטודירט די ערציהונגס פראָבלעמע און פאַרשטאנען אז צווישען דער פאַרגאנגענהייט אין דער צוקונפט זיינען די צוויי פולסען צווישען וועלכע עס באוועגט זיך די געגענוואַרט, אין דערפאר מוזען אונזערע קינדער זיין באקאנט ביים דער פאַרגאנגענהייט, און זיין גרייט זעלבסט צו שאפען אונזער צור קינפט, און דערפאר צוגעגרייט דעם באַ־רען פאר אַן איינהייטליכען שול פּראָגראם.

עס איז אויף פעסטגעשטעלט געווא־רען די באציהונג פון גלות צו ארץ ישראל, ביידע זיינען און וועלען ווערשיינליך בליי־בען פאקטארען אין אונזער לעבען, און דערפאר דאַרף מיט די קינדער געלערענט ווערען די געשיכטע פון ארץ ישראל, אונ־זער שייכות מיט ארץ ישראל, און די שפּראַך וועלכע ווערט גערעדט אין יענעם לאנד.

די טוער פון ערציהונג האָבען געזוכט אנשטאט צו פאַרטיעפען די שייך לינען צווישען זיי און אנערע ריכטונגען, זיי צו ערמעגליכען צו נעהן אויפ'ן אמת'ן וועג און ניט צו איינגאַרירען דאָס וואָס עס ווערט געטאן פון אנדערע אויפ'ן ערציה־הונגס געביט, און דערצו שטאַרק באַ־טאנט אז מען דאַרף זיך היטען פאַרן ער־ציהונג וואָס איז ניט אידיש, פּונקט ווי פאר אַן ערציהונג וואָס איז ניט פראָגרע־סיוו.

וואָס עס איז יא געבליבען אומבאַ־ריהרט פון דעם צוזאמענפאהר איז ווי אזוי צו פאראינטערעסירען די אידישע על־טערן צו שיקען זייערע קינדער אין די פאָלקס שולען. לויט דער אָנגענעבענער סטאַטיסטיק פון בוידע אידישע אָרדענס, דער ארבייטער רינג, דער אידיש נאציאָ־נאלער ארבייטער פאַרבאנד און אומאַפּ־הענגיג פאָלקס שולען, ווערט געגעבען ער־ציהונג איבער גאנץ אמעריקא און קאנא־דע צו פופצעהן טויזענט אידישע קינדער. פיעלע שטעהט מיט גרויסע אידישע באַ־עלקערונגען האָבען זאָגאר קיין שולען ניט, און קימערען זיך זעהר וועניג וועגען דעם נייעם אידישען דור.

און ענין איבער וועלכען מען מעג באַ־ציטענס אַ טראַכט טון.

(איטא).

סאן פראנציסקא די מעטראפאליע פון דער וועסט.

פון ס. 5.

ערשט מיט הונדערט יאָהר צוריק איז די גרויסע שטאדט סאן פראנציסקא געווען אַ קליינע שפּאנישע קאָלאָניע, וואָס איז בעשטאנען פון אַ פרעזידיא, אָדער אַ פּאַרט, אַ פּועבלא, אָדער אַ דאָרף, און אַ מיסיע, דער באַרהמטער "מיסיאָן דאָ לאָרעס".

דער פּאַרט און די מיסיע עקזיסטי־רען נאָך ער היום אין סאן פראנציסקא.

דער פּלאַץ האָט אמאָל געהייסען יער־בא בואנא, וואָס מיינט פעפערמינט אויף שפּאַניש. ערשט ווען עס האָבען זיך דאָ באוועגט די פראנציסקאנער ברידער פאַ־לאָן און קאמבאָן, אין 1776, האָט דער פּלאַץ באקומען דעם נאָמען סאן פראַנ־ציסקא, נאָך דעם הייליגען פראנסיס פון אסיזי, דעם גרינדער פון דעם פראנציס־קאנער אָרדען.

די מיסיע, וואָס די פראנציסקאנער האָבען דאָ געגרינדעט, שטעהט נאָך עד היום. זי איז די עלטסטע געבויידע אין שטאדט. ארומגערינגעלט מיט מאָדערנע מויערען, שטעהט זי אויף דאָרעהרס סט. אין האַרצען פון דער נייער שטאדט.

דער פּרעזידיא, אָדער פּאַרט פון סאן פראנציסקא, נעפינט זיך אין די נאָרד־וועסטליכע פאַרשטעדט פון דער שטאדט. אַרצט איז דאָ די יוניייעד סטייטס אַרמיי הערקוואָטערס פון דעם קאַליפאָרניער דע־פּאַרטמענט.

עס איז גאָר ניט פאַרגעקומען דאָ קיין שום וויכטיגע געשעהענעניש, בין עס איז, אין 1836, אָנגעקומען אהער די האַר־סאָן בעי קאָמפּאַניע, און סאן פראנציס־קאָ איז געווארען אַ וויכטיגער האַנדעלס פּונקט.

מען האָט פון דאַנען דער עיקר ארויס־געפיהרט פעלען פון אַלערליי חיות. די הויפּט סוחרים זיינען געווען אַ אַמעריקאַנער און רוסען.

פון די רוסען איז דאָ געבליבען אַ זכר — דער "ראַשען הויז", אַ בעהעל־אויף וועלכען די רוסען פעלען באַגראָבען ווערע טויטע.

אין 1846 האָבען די אַמעריקאַנער פאַרנומען קאַליפאָרניע. סאן פראנציסקאָ איז דעמאָלט געווען נאָר אַ קליין מעקסי־קאַניש דערפעל.

אָבער אַט האָט מען אין 1848 ענט־דעקט אין קאַליפאָרניע גאָלד, און סאן פראנציסקאָ האָט זיך תיכף פון אַ קליינינ־סען דערפעל פאַרוואַנדעלט אין אַ גרויסער אַמעריקאַנישער שטאדט.

אין משך פון איין יאָהר האָבען 500 שיפען געבראַכט אַנדערע אַלערליי אַוואַנטור־ריסטען, וואָס האָבען זיך געלאָזען אין אַזאַ וויסער רייזע אַרום דעם קייפּ האָרן, דעם דרום־דיגסטען פּונקט פון דרום אַמע־ריקע, כדי צו פאַרוואַנדען דאָ זייער מזל און יעהן, צו מען קען ניט רעדען מיט אמאָל.

יענע צייט פון דעם אַלגעמיינעם נע־לאָף נאָך אוצרות איז באַזונגען אין באַ־שריבען געווארען אין אַמעריקאַנער ליע־דער אין מעשהלאָך און איז באַקאַנט אַלס "די טעג פון 49", און די אַנטיילנעהמער אין דעם געלאָף ווערען גערופען "די פאַר־טי ניינערס".

דער פאַרקעהר מיט די עלטערע טייל לען פון לאנד איז אין יענער צייט געווען זעהר שווער. מען האָט געוועהנליך באַ־נוצט וואָגענס. פאַר דער פּאָסט פון דער איסט קיין קאַליפאָרניע האָט מען איינ־געשטעלט אַ פאַני עקספּרעס, וואָס האָט אָפּגעפיהרט די פּאָסט אין צעהן טעג. מען האָט בעהאַלטען 80 עקספּרעסען קוטשערס און 5 הונדערט פאַנעס, און מען איז גע־פאָהרען 250 מייל אַ טאָג. פאַר ברייעף האָט מען גערעכענט 5 דאָלאַר פאַר אונץ.

אין 1869 האָט מען געעפענט אַ באַהן לינע קיין קאַליפאָרניע פון דער איסט. דערווייל איז די שטאדט שטאַרק אויסגעוואַקסען.

די שטאדט איז אינלאַנד־פאַרירט גע־ווארען דעם 15־טען אפּריל 1850. צום טוף 1852 האָט זי שוין געהאַט 42 טויז־זענט איינוואוינער. דעם 1־טען יולי, 1924 האָט די שטאדט געצעהלט 548,284 איינ־וואוינער.

די וויכטיגסטע געשעהעניש אין דער געשיכטע פון דער שטאדט איז די ערדציי־טערניש פון 1906, נאָך וועלכער עס איז געווען אַ גרויסע שרפה, וואָס האָט גע־דויערט פיער טעג און האָט פאַרניכטעט אַ שטח פון 5 סקווער מייל.

די אַפּטימיסטישע און קאָנסטרוקטי־וע קאַליפאָרניער האָבען באַלד גענומען אָפּבויען סאן פראנציסקאָ צוריק. איצט איז שוין די גאנצען שטאדט אָפּגעבויט צוריק.

די מאָדערנע סאן פראנציסקאָ האָט אַ שטח פון ארום 50 סקווער מייל. זי לינט אויפ'ן שפּיץ פון דעם האַלב אינזעל, וואָס טיילט אָפּ דעם סאן פראנציסקאָ בעי פון דעם אָקעאַן. זי איז געבויט אויף פינף בערגראָך, וואָס מאַכט די שטאדט אויסזעהן זעהר פּיטאָרעסק.

פאַר די הינע היימען און גאַרטענס קאָן גאָר ניט זיין קיין שטענערער פּלאַץ. מאַרק טווין האָט אָנגערופען סאן פראנ־ציסקאָ "די האַרציגסטע און נעזעלשאַפט־ליכסטע שטאדט אין דער יוניאָן". קיפּ־לינג האָט וועגען דער שטאדט געזאָגט, אז דאָס איז נאָר איין פעהלער: עס איז זי זעהר שווער צו פאַרלאָזען.

דער באַרהמטער איינגעשלאָסענער האַפען איז איינער פון די שעהנסטע אויף דער וועלט מיט דערמאָהנונג ריאָ דע זשאַ־נייראָ, קאָנסטאַנטינאָפּאָל און נעאַפּאָל. "אַלדען ניינס" איז דער נאָמען, וואָס דער פאַרשער פּרעסאָט האָט איהם געגעבען אין 1846, און אונטער דעם נאָמען איז ער באַקאַנט אויף דער גאַנצער וועלט.

סאן פראנציסקאָ איז ניט קיין איינ־דוסטריעלער צענטער ווי די אַנדערע שטעדט אין די פאַראייניגטע שטאַטען. עס זיינען דאָ אָבער פאַראַן אַ סך איינ־דוסטריען, די גרעסטע פון וועלכע זיינען שיפבויען (אויף קריגס שיפען), פאַונדרי־ען מאַשין פאַבס, שלאַכט־הייזער און פלייש פּעקעריינען, פּרוכט קאָנערייען און צוקער פאַבריקען.

די פאָמערין פון דער שטאדט, אויס־לענדישע און אינלענדישע איז זעהר גרויס. דער גרעסטער האַנדעל ווערט געפיהרט אין גאָלד, זילבער און אַנדערע מינעראַ־לען, ווייץ און געהילץ, און דער אימפּאָרט פון צוקער, טיי און קאַווע.

דאָ זיינען פאַראַן שיף ליניעס צו אַלע וויכטיגע פּונקטען פון אַמעריקע, אזיע און די פאַסיפיישע אינזלען.

וויכטיגע אינדוסטריעלע צענטערס זענען אויפגעשאָסען און בוידקלי, וואָס געפינען זיך לעבען סאן פראנציסקאָ.

אויס אַ שטאדט פון פאַרגעניגונגס, האָט מען סאן פראנציסקאָ שוין לאנג אַ־רויפען "דער פאַריז פון אַמעריקע".

איינע פון די וויכטיגסטע אינסט־טוציעס פון דער שטאדט איז דער "פּעניס־סענטער". דאָס שליסט איין דעם ניין־טיטער האַל, וואָס האָט אָפּגעקאָסט אַ סך־ליאָן דאָלאַר אויפצובויען, די אָפּערע הויז, די פאָבליק לייבערעי, דער מיוניסיפּאַל אוידיטאָריום, דער מוזעאום פון אַרט, און דער סטייט בילדינג.

לויט דעם צענזוס פון 1920, האָט סאן פראנציסקאָ געהאַט אַ באַפעלקערונג פון 506,676 נפשות, 29 פּראָצענט זיי־נען פרעמד געבאָרענע.

אַ גרויסער טייל זענען אויף דאָ פון פרעמדער אפּשטאַמונג. דעם ערשטען צווישען די פרעמד־אפּשטאַמיגע פאַר־נעהמען דאָ די דייטשען, 55 טויזענט, דערנאָך קומען איטאַליענער מיט אַן אויף־אַרגע 46 טויזענט.

אַרום דרייסיג פּרעמדשפּראַכיגע צייטשריפטען נעהמען אַרויס אין סאן־פראנציסקאָ. צווישען זיי 9 איטאַליענישע 3 פראַנצויזישע, 3 דייטשע (איינע פאַר שווייצער לעזער). 2 שווערישע.

די וויכטיגסטע פּרעמדשפּראַכיגע צייטונגען דאָ זיינען די כינעזישע און יאַפּאַנעזישע. די כינעזער האָבען דאָ פינף טעגליכע צייטונגען, און די יאַפּאַנעזער צוויי.

יעדער אד דאַרף פאַראַנייזען

די קווין $ טעקסי

MAIN 0009

די ביליגסטע פריישען אין שטאַרט.

4 פּאַסאַזשירען פון עני מייל־שטאַרט צו עני פּלאַץ אין שטאַרט בלויז $1.00. קיין האַן אויבער אַ דאָלאַר.

4 פּאַסאַזשירען אַ שטונדע $1.75

טעלעפאָנירט מיין 0009, און מיר קומען צו אייך אין 3 מינוטען.

די ערציהונגס פראבלעמע פון די מאדערנע שולען

אַ סך־הכל וועגען דעם לעצטען שולען צוזאמענפאהר אין ראטשעסטער.

פון ה. מ. קירשענבוים

ווידער אמאל איז געמאכט געווארען אַ פאַרזוך אריינצוברענגען קלאָהר־קייט אין דער אמעריקאנער אידישער ער־ציהונג. צום פינפטען מאָל, אַ דאנק דעם אידישען נאציאנאלען ארבייטער פארבאנד איז איינבארופען געווארען אַ צוזאמענפאהר פון שול־לעהרער און שול מוטער, צו שאפען איינהייטליכקייט אין די אמעריקאנער און קאנאדער פאָלקס־שולען וועלכע גיבען זיך אָפּ מיט מאָדערנער ערציהונג. און איצט, ווען די דעראַטען באַטען זיינען פאראיבער, ווען דער צוזאַ־מענפאהר איז שוין אַ זאך פון דער פאר־גאנגענהייט, ווען אין די ארבייטער זענען געבליבען אַ רייהע אָנגענומענע רעזאָלו־ציעס פון דער צוקונפט, קאָן שוין דער סך הכל אונטערשטראבען ווערען.

דער איינבארופענער צוזאמענפאהר האָט געהאט אויף דעם טאגעס ארדנונג די אויפגאבע צו שאפען קלאָהרקייט אין די איינענע שולען, וועלכע ווערען אויפגע־האלטען פון די נאציאנאלע פאָציאָליס־טען. שאפען איינהייטליכקייט אין פעסט געשטעלטע לימודים אין די פאָלקס־שולען, סיסטעם און קאָלאָניזאציע־קייט אין דער ארגאניזאטאָרישער און פראַפאַ־גאנדא ארבייט פאר די פאָלקס שולען.

די טוער פון די שולען, ווי אויך די איינבארופער פון דעם צוזאמענפאהר האָ־בען באצוועקט זיך צו פאַרשטענדיגען מיט די שול פיהרער פון אמעריקע און קאנאדע איבער די אויפגאבען און מעטאָדען פון ערציהונג, און ערשט נאכהער צוטרעטען צו שאפען אַ פאַראיינינגטע און גאַראַנ־טע שולען באוועגונג איבערן אמעריקאנער קאָנטינענט.

דער צוזאמענפאהר האָט באַראַרבעט קאָנצענטרירען די כחות פון די וועלכע זיינען פאר אַ מאָדערנע אידישע ערציהונג, און אויסשטעלען אַ האנט צו די וועלכע ווילען באמת גייטער שפינען די אידישע געשיכטע און איהר איבערגעבען צום יונ־גען דור דור וועלכער ווערט ערצויגען אין אַ פרעמדער ניט אידישער סביבה.

די טוער פון די שולען, ווי אויך די איינבארופער פון דעם צוזאמענפאהר האָ־בען באצוועקט זיך צו פאַרשטענדיגען מיט די שול פיהרער פון אמעריקע און קאנאדע איבער די אויפגאבען און מעטאָדען פון ערציהונג, און ערשט נאכהער צוטרעטען צו שאפען אַ פאַראיינינגטע און גאַראַנ־טע שולען באוועגונג איבערן אמעריקאנער קאָנטינענט.

דער צוזאמענפאהר האָט באַראַרבעט קאָנצענטרירען די כחות פון די וועלכע זיינען פאר אַ מאָדערנע אידישע ערציהונג, און אויסשטעלען אַ האנט צו די וועלכע ווילען באמת גייטער שפינען די אידישע געשיכטע און איהר איבערגעבען צום יונ־גען דור דור וועלכער ווערט ערצויגען אין אַ פרעמדער ניט אידישער סביבה.

דער דור הפלגת צושטאנד איז ביים צוזאמענפאהר אָפּגעשאפט געווארען, און די לעהרער וועלען איצט וויסען ווי אזוי צו נעהן וויטער אויף דעם נייעם וועג וועלכער וועט פון איצט אָן וויטער געפלאסטערט ווערען טעגליך.

קודם כל איז ווערט צו באַרויסן די קלערשאפט זעלבסט, וועלכע האָט זיך צוגעפּאַסט צו די אומשטענדען ווי זיי זע־נען איצט און פריי געלאָזען דעם וועג פאר פאראייניגונג פון אַלע ערציהערישע כחות.

די פאַרבאנד טוער זיינען געווען די ערשטע ביים צוזאמענפאהר זיך צו ענט־דאנען פון קאָנטראָלירען די שול באוועג־ונג, נאָר לאָזען אַ פריי טיהר פאר יע־דע ערציהונגס קערפּערשאפט וועלכע וויל זיך אָנשליסען אָן דעם פאָלקס שולען פאר־באנד.

עס איז נעגעבען געווארען אַ מעגליכ־קייט פאר אלע וועלכע זיינען פאראינטע־רעסירט אין דער מאָדערנער ערציהונגס פּראָבלעמע זיך צו גרופירען צוזאמען און געמיינשאפטליך לעזען די שטארק אָנגע־וועהטאנטע פראגע ביים אויצטיגען צור שטאנד.

דער באשלוס אז אַ שולען פאַרבאַנ־ווערט געגרינדעט מיט בעאמטע פון צוזאַ־מענפאהר צייגט אויסדריקליך אז נאָר דער צוזאמענפאהר איז די העכסטע אינסטאנץ צו רעאגירען איבער ערציהונגס פראגען.

נאכהער קומט דער לימוד.

די פאָלקס שולען זאָלען האָבען אַ זעקס יעהריגען קורס ביז צום איבערגאנג פון גענגיגרעטע מיטעל שולען. אַ מוסטער פון דן עקזיסטירענדע מיטעל שולען אין מאָנטעאל, וואו נויטיג זאָל געלערענט ווערען עברית בעברית. העברעאיש זאָל געלערענט ווערען פון ערשטען יאָהר אויב מעגליך. אָבער ניט שפּעטער פון דריטען יאָהר. אידישע געשיכטע זאָל געלערענט ווערען בלויז אזעלכע טיילען וועלכע זיינען צוגענעליך צום אידישען קינד. אי־דישע רעליגיע זאָל צוגעפּאַסט ווערען צו די באגריפען פון דעם קינד, און אז עס ווערט געלאָזען פרייער פלאץ פאר די וועלכע זיינען גרייט זיך צו אויגיגען אויף דעם פראגראם. דערמיט איינענטליך ווערט פיעל פארבעסערט אויפ'ן ערצי־הונגס פעלד, און עס ווערט געשאפען די מעגליכקייט איינצופיהרען אַ סיסטעם אין דער ערציהונגס מעטאָדע.

עס איז געגעבען געווארען אַ פּראָ־גראם צו די לעהרער פאר יעדען קלאס באזונדער. ביים צוזאמענפאהר איז דער פּראָגראם, נאָך אַ לאנגער דיסקוסיע, אָנ־גענומען געווארען. און איצט וועלען אלע אָנגעשלאָסענע שולען ביים שולען פאר־באנד ערציהען די קינדער לויט איין סיס־טעמע, לויט איין מעטאָד אויף וועלכער עס איז דאָ אַן אויפאַסענדע קערפּער־שאפט.

דער צוזאמענפאהר האָט שטודירט די ערציהונגס פראָבלעמע און פאַרשטאנען אז צווישען דער פאַרגאנגענהייט אין דער צוקונפט זיינען די צוויי פולסען צווישען וועלכע עס באוועגט זיך די געגענוואַרט, אין דערפאר מוזען אונזערע קינדער זיין באקאנט ביים דער פאַרגאנגענהייט, און זיין גרייט זעלבסט צו שאפען אונזער צור קינפט, און דערפאר צוגעגרייט דעם באַ־רען פאר אַן איינהייטליכען שול פּראָגראם.

עס איז אויף פעסטגעשטעלט געווא־רען די באציהונג פון גלות צו ארץ ישראל, ביידע זיינען און וועלען ווערשיינליך בליי־בען פאקטארען אין אונזער לעבען, און דערפאר דאַרף מיט די קינדער געלערענט ווערען די געשיכטע פון ארץ ישראל, אונ־זער שייכות מיט ארץ ישראל, און די שפּראַך וועלכע ווערט גערעדט אין יענעם לאנד.

די טוער פון ערציהונג האָבען געזוכט אנשטאט צו פאַרטיעפען די שייך לינען צווישען זיי און אנערע ריכטונגען, זיי צו ערמעגליכען צו נעהן אויפ'ן אמת'ן וועג און ניט צו איינגאַרירען דאָס וואָס עס ווערט געטאן פון אנדערע אויפ'ן ערציה־הונגס געביט, און דערצו שטאַרק באַ־טאנט אז מען דאַרף זיך היטען פאַרן ער־ציהונג וואָס איז ניט אידיש, פּונקט ווי פאר אַן ערציהונג וואָס איז ניט פראָגרע־סיוו.

וואָס עס איז יא געבליבען אומבאַ־ריהרט פון דעם צוזאמענפאהר איז ווי אזוי צו פאראינטערעסירען די אידישע על־טערן צו שיקען זייערע קינדער אין די פאָלקס שולען. לויט דער אָנגענעבענער סטאַטיסטיק פון בוידע אידישע אָרדענס, דער ארבייטער רינג, דער אידיש נאציאָ־נאלער ארבייטער פאַרבאנד און אומאַפּ־הענגיג פאָלקס שולען, ווערט געגעבען ער־ציהונג איבער גאנץ אמעריקא און קאנא־דע צו פופצעהן טויזענט אידישע קינדער. פיעלע שטעהט מיט גרויסע אידישע באַ־עלקערונגען האָבען זאָגאר קיין שולען ניט, און קימערען זיך זעהר וועניג וועגען דעם נייעם אידישען דור.

און ענין איבער וועלכען מען מעג באַ־ציטענס אַ טראַכט טון.

(איטא).

שלום עליכם'ס

אלע ווערק

איין ($1) דאָלאַר אַ וואָך אויסצו־צאָהלען. זיך וועגדען צו:

בן ציון היימאַן

59 סיסעל סטריט

טעלעפאָנירט טריניטי 8442 W

אדער טריניטי 4017 W

JM14

וועדט איהר מיעד

ארום 4 אויינער

?

פאר אן אנגענעהמען „פיק־מי־אפ"

עסט אויף אַ דזשערזי מילך באר

שאָקאָלאד איז דער גרעסטער ענערגיע־געבער אין דער וועלט — סאָלדאטען, בערג־קריכער און ענטדעקער פאָרלאזען זיך שטענדיג אויף דעם.

אזוי — ווען איהר פיהלט מיעד — עסט אַ דזשערסי מילק באר. עס איז פּלייניע מילך שאָקאָלאד אין דער ריינסטער פארם.

אָבער ניט קיין געוועהנליכע שאָקאָלאד! עס איז אזוי געשמאק, אזוי דעליקאט גע־פלייוואָרט, אז עס וועט זאָפּאָרט מאכען דזשערסי מילק אייער באליבטסטען פיי־וואָריט. פּרובירט אַ באר און זעהט.

קוקט פאר'ן ווייסען און גאָלד רעפער.

5 סט., 10 סט. און 25 סט. סייזעס.

JERSEY MILK CHOCOLATE

סאליד מילק שאָקאָלאד

צו חתונות און בעלער

קומט פאר אייערע סייזעס פון

דרעס און טאַקסידאָ סוטס, סילק העטס צו

ל. ווייט און סאָן

135 סט. פּעטריק סטריט

טעלעפאָן עדלייד 6111

מיר האָבען דעם גרעסטען און שעהנסטען אויסוואהל אין קאנאדע

דער נאַטור'ס וואונדערליכער לאַבאָראַטאָריע

די נאַטירליכסטע בעסטע שפּייז

דער קוה איז אַ וואונדערליכע לאַבאָראַטאָריע אין נאַטור. עס איז אַ לאַבאָראַטאָריע וואו די ריכטיגסטע פון אַלע שפּייזען ווערט פּראָדוצירט. אַ שפּייז, וועלכע ביט אויף אונזערע קערפּערס, אונזער געדאַנקן גיט אַ פּאַרב צו אונזערע באַקען, לעבען אין דעם הערץ צו טאָן זאַכען.

מיר דאַרפען זיין דאַנקבאַר צו דער בחמה פאַר דער נאַטורס בעס־טער שפּייז — מילך. מיר דאַרפען עס גוט אויסניצען. וואַקסענדע מענשען דאַרפען האָבען אַמוזענגיגסטענס אַ פּיינט אַ טאָג, בלויז פאַר טרינקען אַליין — און די קינדער, צום וויניגסטענס אַ קוואַרט אַ טאָג. און ס'איז לייכט צו אויספאָלגען די געזונט־דיעטע אין זומער אויף, ווייל, גלייך פון דעם אייז, איז מילך דער ערקווידענד־סטער און צופרידענער טרונק, וואָס ס'איז פאַראַן!

X X X

נעמענדיג אין אָנבאַטראַכט די ניטיגקייט פון מילך אין דער טעג־ליכער דיעטע, האָט די פאַרמערס דעירי אויסגעבויט אין אויסגע־שטאָט איינע פון די בעסטע דעירעס אויף דיעזען קאָנטינענט. פרישקייט, ריינקייט, ריינקייט דאָס איז דאָס וויכטיגסטע ביי אונז. אין דער פאַרמערס דעירי, און דאָס זענען קוואַליטעטען וואָס איהר קענט באַמערקען בלויז אין די פאַרמערס דעירי מילך.

טעלעפאָן הילקרעסט 4400

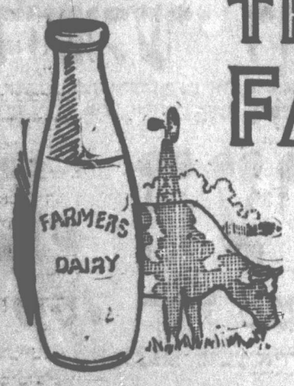

THE FARMERS' DAIRY